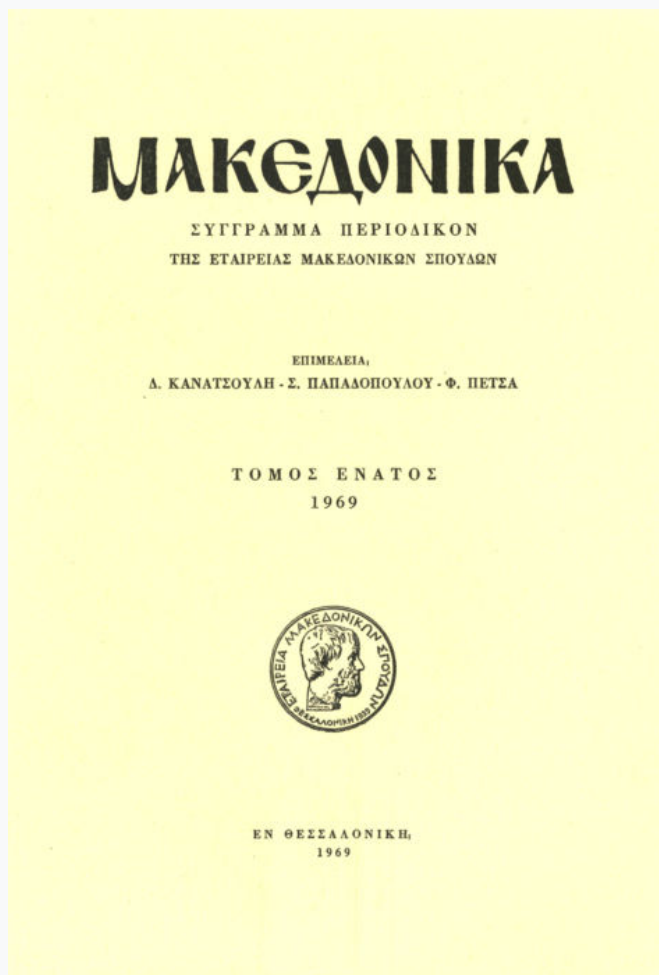

Μακεδονικά

Τόμ. 9 (1969)

Κωνσταντίνου Ι. Χιόνη, Ιστορία της Καβάλας

Ι. Α. Παπαδριανός

doi: [10.12681/makedonika.1056](https://doi.org/10.12681/makedonika.1056)

Copyright © 2015, Ι. Α. Παπαδριανός

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαδριανός Ι. Α. (1969). Κωνσταντίνου Ι. Χιόνη, Ιστορία της Καβάλας. *Μακεδονικά*, 9, 355–356.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.1056>

έθνικη αξιοπρέπεια όχι με λόγια κενά, να καυτηριάσει ακόμη τὰ ελαττώματα τῆς φυλῆς, κι ὅλα αὐτὰ με τὴν ἡρεμὴ καὶ ἀντικειμενικὴ ἐξέταση τῶν πηγῶν, στὴ μελέτῃ τῶν ὁσίων ὁ συγγρ. ἔχει ἀφιερώσει ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια τὶς πνευματικὲς του δυνάμεις.

Ζ. Ν. ΤΣΙΡΠΑΝΔΗΣ

Κωνσταντίνου Ι. Χιόνη, 'Ιστορία της Καβάλας, Καβάλα 1968, 8ον, σελ. 120.

Παρουσιάζομεν ἐνταῦθα τὸ ὑπὸ τὸν ὡς ἄνω τίτλον βιβλίον τοῦ φιλόλογου Κωνσταντίνου Ι. Χιόνη.

Τοῦ ὅλου ἔργου προηγεῖται ὁ πρόλογος (σ. 7) καὶ ἡ εἰσαγωγή (σ. 9-10). Εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ βιβλίου τὸ ὁ συγγραφεὺς ἐξετάζει τὰς πηγάς, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὴν πόλιν τῆς Καβάλας.

Μετὰ τὸν πρόλογον καὶ τὴν εἰσαγωγὴν ἀκολουθεῖ τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ ὑπὸ παρουσίᾳς βιβλίου (σ. 11-26), τὸ ὁποῖον φέρει τὸν τίτλον «'Αρχαία 'Ιστορίαν». Εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο ὁ Κωνσταντίνος Χιόνης ἐκθέτει τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν τῆς πόλεως, ἡ ὁποία τότε ὀνομαζέτο Νεάπολις, τὰ δὲ κυριώτερα σημεῖα τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἔχουν ὡς ἀκολούθως:

Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἀναφέρουν σπανίως τὴν Νεάπολιν, μολονότι αὕτη ἦτο σπουδαία πόλις. Αἱ περισσώτεραι τῶν πληροφοριῶν μας διὰ τὴν Νεάπολιν ὀφείλονται εἰς τὰς μαρτυρίας τῶν ἐπιγραφῶν. 'Η πόλις αὕτη ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων πηγῶν ὡς «Νεάπολις ἐν Θράκη» ἢ «Νεάπολις παρ' 'Αντισάραν». 'Ολίγον δὲ ἀργότερον ἀπλῶς καὶ ὡς «Νεάπολις».

Τὴν θέσιν τῆς Νεαπόλεως εἰς τὴν σημερινὴν Παναγίαν τῆς Καβάλας τὴν καθώρισεν ὁ καθηγητὴς Γ. Μπακαλάκης. 'Εξ ἐπιγραφικῶν κειμένων τὸ 410/9 καὶ 356/5 πληροφοροῦμεθα δι' εἰς τὴν Νεάπολιν ὑπῆρχεν ἱερὸν τῆς Παρθένου Θεᾶς. Δύο ἐπιγραφαί, αἱ ὁποῖαι εὐρέθησαν πλησίον τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας καὶ αἱ ὁποῖαι ἀναφέρουν ἱερὸν τι τῆς Παρθένου, ὡδήγησαν εἰς τὴν σκέψιν ὅτι ἐκεῖ ἐπάνω πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ τὸ ἱερὸν. 'Ο συλλογισμὸς τοῦ Γ. Μπακαλάκη ἐπεβεβαιώθη ἀμέσως, διότι διὰ τῆς πρώτης τοῦ ἀρχαιολογικῆς ἀνασκαφῆς ἐνετόπισε τὸ ἱερὸν τῆς Παρθένου. Διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἀνασκαφῶν τόσον τοῦ Γ. Μπακαλάκη, ὅσον καὶ τοῦ Δ. Λαζαρίδου, αἱ ὁποῖαι ἐπηκολούθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, κατωρθώθη νὰ προσδιορισθῇ ἐπακριβῶς ἡ τοποθέτησις τοῦ ἱεροῦ.

'Η Νεάπολις ὑπῆρξεν ἀποικία τῆς Θάσου. Τοῦτο δύναται νὰ συμπεράνῃ τις ἐκ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα ἐμεσολάβησαν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Πρώτης 'Αθηναϊκῆς Συμμαχίας μέχρι τῆς διαλύσεώς της.

'Ο χρόνος τῆς ἰδρύσεως τῆς Νεαπόλεως δὲν δύναται νὰ προσδιορισθῇ ἐπακριβῶς. Δὲν πρέπει ὅμως ἡ ἰδρύσις τῆς πόλεως ταύτης νὰ ἀπέχῃ χρονικῶς πολὺ ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας τῶν Θασίων ἐναντίον τῶν ἐντοπίων Θρακῶν. Τὸ *terminus ante quem* τοῦ γεγονότος τοῦτου εἶναι τὸ ἔτος 500 π.Χ. 'Η Νεάπολις ὑπῆρξε μέλος τῆς Δευτέρας 'Αθηναϊκῆς Συμμαχίας, ἡ ὁποία ἰδρύθη τὸ 378 π.Χ. 'Εμεινε δὲ ἡ πόλις αὕτη πιστὴ σύμμαχος τῶν 'Αθηναίων μέχρι τῆς κατακτισεώς της ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας.

Κατὰ τοὺς 'Ελληνιστικοὺς καὶ Ρωμαϊκοὺς χρόνους ὁ λιμὴν τῆς Νεαπόλεως ἀπετέλει τὸ τέμα μίᾳ ἐμπορικῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία ἦγωνε τοὺς Φιλίππους μετὰ τὴν 'Ανατολὴν διὰ μέσου τῆς 'Αλεξανδρείας καὶ Τρωάδος. Διὰ μέσου τῆς ὁδοῦ ταύτης εἰσέρχονται αἱ διάφοροι δοξασίαι, αἱ ἀνατολικαὶ θρησκευτικαὶ λατρεῖαι καὶ ἐν τέλει ὁ Χριστιανισμός. Τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἠκολούθησε καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος κατὰ τὸ ἔτος 54 μ.Χ. 'Ο ἀπόστολος οὗτος τῶν 'Εθνῶν ἀπεβίβασθαι εἰς τὴν Νεάπολιν καὶ μετέβη εἰς τοὺς Φιλίππους, ἐνθα ἱδρυσεν διὰ μέσου τὴν Χριστιανικὴν 'Εκκλησίαν εἰς τὴν Εὐρώπην. Κατὰ τὸ 103 μ.Χ. ἐπεσκέφθη τὸν λιμένα τῆς Νεαπόλεως καὶ ὁ ἅγιος 'Ιγνάτιος.

Τὸ δεύτερον κεφάλαιον (σ. 27-64), τὸ ὁποῖον φέρει τὸν τίτλον «'Ιστορία τῆς Χριστοπούλεως», εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τὴν μεσαιωνικὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως.

Κατὰ τὸν συγγραφέα, ὁ χρόνος καὶ οἱ λόγοι τῆς μεταβολῆς τῆς Νεαπόλεως εἰς Χριστοῦπολιν εἶναι ἀγνωστοί. Αἱ πρῶται μαρτυρίαι τοῦ νέου ὀνόματος ἐμφανίζονται κατὰ τὸν 8ον καὶ 9ον αἰῶνα μ.Χ. Ἡ Χριστοῦπολις, μολοντόν δὲν ἦτο μεγάλη πόλις, ἦτο ἐν τούτοις πολὺ γνωστὴ καὶ τοῦτο ὠφέλειτο εἰς τὴν ἐπικαιρὸν θέσιν τῆς.

Κατὰ τὰ ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος ΣΤ' τοῦ Σοφοῦ (886-912) ἀναφέρεται «ἐπισκοπὴ Χριστοπούλεως», ἡ ὁποία ὑπήγετο εἰς τὴν μητρόπολιν τῶν Φιλίππων. Τὸ 926 ὑψώθησαν τὰ νέα τεῖχη τῆς πόλεως, διότι τὰ παλαιὰ εἶχον παραμεληθῆ καὶ ἐντελῶς φθαρῆ. Ἡ Χριστοῦπολις ἔπαιξε σημαντικὸν ρόλον κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν σταυροφοριῶν. Ὁ στρατὸς τῶν Νορμανδῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βοημούδου, υἱοῦ τοῦ Ροβέρτου Γυῖσκάδου, διηλθε διὰ τῆς Χριστοπούλεως, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων (1204), εἰς τὴν Χριστοῦπολιν ἐγκατεστάθησαν ἰσχυροὶ Λομβαρδοὶ βαρῶνοι, φόρου ὑποτελεῖς εἰς τὸν βασιλεῖα τῆς Θεσσαλονίκης Βονιφάτιον. Διὰ τῆς ἀνακαταλήψεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Η' τοῦ Παλαιολόγου (1261), ἡ Χριστοῦπολις ἀπετέλεσε τμῆμα τῆς νέας αὐτοκρατορίας.

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Ἑβρου (1371), οἱ Τούρκοι προελαύνουν ὀλοταχὺς καὶ καταλαμβάνουν τὰς ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Μακεδονίας. Ἡ Χριστοῦπολις καθίσταται φόρου ὑποτελεῖς εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς τὸ 1387, τέσσαρα δὲ ἔτη ἀργότερον κυριεῖται καὶ καταστρέφεται ὁλοκληρωτικῶς ὑπὸ τούτων.

Τὸ τρίτον κεφάλαιον «'Ιστορία τῆς Καβάλας» (σ. 65-102) ἀναφέρεται εἰς τὴν νεωτέραν ἱστορίαν τῆς πόλεως· τὰ δὲ κυριώτερα σημεῖα τοῦ κεφαλαίου τούτου εἶναι τὰ ἑξῆς:

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων (1391), ἡ Χριστοῦπολις ἔπαυσε πλεῖον νὰ ὑφίσταται ὡς πόλις καὶ θὰ χρειασθῇ νὰ διέλθουν 140 περίπου ἔτη, διὰ νὰ συνουικισθῇ καὶ ἐμφανισθῇ ἐκ νέου εἰς τὸ προσκήνιον ὡς νέα πόλις, μὲ νέον ὄνομα τὸ σημερινόν ὄνομα τῆς Καβάλας. Συμφώνως πρὸς τὰς μαρτυρίας τοῦ P. Belon, ὁ ὁποῖος εἶχε περιοδεύσει εἰς τὴν Μακεδονίαν κατὰ τὰ ἔτη 1546-1549, ἡ Καβάλα ἀποικίσθη κατ' ἀρχὰς ὑπὸ Ἑβραίων, τοὺς ὁποίους εἶχον φέρει μεθ' ἑαυτῶν οἱ Τούρκοι, ἐπιστρέφοντες ἐκ τοῦ πολέμου ἐναντίον τῶν Οὐγγρων. Ὁ 16ος αἰὼν ἀποτελεῖ περίοδον ἀνασυνουικισμοῦ τῶν πόλεων· μία δὲ ἐκ τῶν πρώτων πόλεων, αἱ ὁποῖαι ἀνασυνουικίζονται, εἶναι ἡ Καβάλα.

Διὰ τοῦ ἀνασυνουικισμοῦ τῆς πόλεως ταύτης ἀρχίζει καὶ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου τῆς. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν γεωγραφικὴν τῆς θέσιν, ἡ ὁποία ἀνέδειξε ταχέως τὴν Καβάλαν εἰς μέγαν λιμένα, ἄλλος παράγων τῆς ἀναπτύξεώς τῆς ὑπῆρξε καὶ τὸ γεγονός ὅτι πολλοὶ κάτοικοι τῆς πόλεως ἦσαν Ἑβραῖοι, οἱ ὁποῖοι ἐφημιζόντο διὰ τὸ ἐμπορικόν των πνεῦμα. Ἡ συμβολὴ τῶν Ἑβραίων εἰς τὴν ἐμπορικὴν κίνησιν τῆς Καβάλας ἦτο ἀναμφισβητήτως μεγάλη.

Ἡ Καβάλα, μετὰ ἀπὸ μακροχρόνιον ξένην κατοχὴν, περιήλθεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὰς κάτωθι συνθήκας: Τὴν 25ην Ἰουνίου 1913 τὸ θωρηκτὸν «Υἷδρα» ἔπλεεν ἐμπροσθεν τῆς Καβάλας, συνοδεῖον κενὰ μεταγωγικά, καὶ ἔδιδεν εἰς τοὺς Βουλγάρους τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐγίνετο ἀπόβασις ἑλληνικῶν δυνάμεων ἀνατολικῶς τῆς πόλεως. Ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς τῆς Καβάλας κατελήφθη ὑπὸ φόβου καὶ ἐτράπη εἰς ἄτακτον φυγὴν, ἐγκαταλείπων ἀνενόχλητον τὴν πόλιν. Ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης μετὰ τοῦ ἀντιτορπιλικοῦ «Δόξα» ἔσπευε ἐκ τῆς Θάσου καὶ κατέλαβε τὴν πόλιν.

Τὸ ὅλον ἔργον κατακλείουν (σ. 103-120) διάφοροι εἰκόνες καὶ μία ἐκτενὴς βιβλιογραφία. Ὁ Κωνσταντῖνος Ι. Χιόνης διὰ τὴν συγγραφὴν τοῦ βιβλίου του ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν του τόσον τὴν ἑλληνικὴν, ὅσον καὶ τὴν ξένην βιβλιογραφίαν.